

Ett försvar av Gotland

av *Lennart Uller*

Résumé

Russia could overtake Baltic ports/airfields and reach the Baltic coast in a short time. Foreign NATO units would then be by-passed at a secure distance. This article argues that American units, as during the Cold War era, will not initiate acts of war against military forces of the other Superpower without having first been attacked. Presently, weakly-defended Gotland could be occupied within a day, blocking the Baltic area. A large air defense component of lightweight Stinger missiles (manned by the Home-Guard) positioned on Gotland would force Russian aircraft to be exposed over Gotland's airspace to enable an airborne invasion and they would thus become targets for Swedish interceptors. This will take a long time for Russia to defeat and would result in a drawn out, unacceptable warlike situation in Northern Europe. This would provide time for a strong response from the West. The author further suggests preparing for blockade of airfields and ports and installation of controllable minefields in the waters. Police intelligence should be reinforced to target infiltrators and collaborators. The Governor and the Military Commander should be given long reaching authority if communication breaks with the government.

SVERIGE KAN BLI indraget i en krishantering som går snett i Östersjöområdet. Ett ryskt angrepp mot baltiska flygfält och hamnar kan, om så beslutas, säkra dessa på några timmar. Ryska arméförband kan gå över gränsen på bred front. Icke estniska Natoförband kringgås och innesluts bortom direktbekämpningsavstånd.

Om inneslutna amerikanska Natoförband – utan att vara beskjutna/angripna – skulle försöka hejda den ryska framryckningen eller amerikanskt flyg insättas mot ryska anfallsskolonner skulle USA skjuta första skottet vid en kraftmätning med den andra militära supermakten. Detta undvek man under det kalla kriget t ex vid stridsvagnskonfrontationen vid Check Point Charlie i Berlin 1961. USA besvarade heller inte ett år senare nedskjutningen av ett obebäpnat U2-plan som krävde Rudolf Anderson Jr liv.

Att skjuta första skottet mot den andra militära supermakten är inte ett beslut för

en lokal chef – det torde beslutas högt upp. Amerikanska och ryska förband har säkert stränga order att aldrig gå längre än till provokationer – och att acceptera sådana. Om ryska stridskrafter blandats in i en kris i Baltikum innebär det per definition att Natomedlemskapet inte avskräckte.

Gotland

Moskva kan i vissa lägen tänkas välja att flytta fram sina positioner. Detta underlättas om väst inte hinner reagera i tid. Ryssland kan i nuläget snabbt anfalla och skapa en framskjuten rysk robotplattform på Gotland. Härigenom försvåras – t o m omöjliggörs – eventuella Natoförstärkningar till Baltikum. Så länge Gotland förblir svagt försvarat kan detta genomföras på mindre än ett dygn.

Vad skulle göra att Moskva avstod från angripa och ta Gotland – med den avkylande effekt detta skulle ha på Natos militära ambitioner vid en kris i Baltikum? Vad som krävs

för att Moskva skulle finna detta olönsamt är att det finns ett tillräckligt försvar på plats. Ett försvar som öppnar eld direkt ett angrepp inletts – utan några långa politiska beslutskedjor

till främmande länders militärpolitiska överväganden. Ett försvar som alltså enbart är till för att försvara en utsatt del av det egna landet.

Försvar mot rysk luftlandsättningskapacitet

Visby flygfält, liksom stora fält med 700 meter bärande mark, medger landning med modernt ryskt transportflyg, IL-76. Helikopterlandsättning och fallskärmsfällning kan genomföras på huvuddelen av ön. Rysk luftlandsättningskapacitet med helikopter från Kaliningrad uppgår till en lätt bataljon och med flyg (landning eller fällning – även av lätta stridsfordon), från Pskov en tungt beväpnad bataljon. Anflygningstiden är c:a en timme.

Luftlandsättning av dessa förband kan förhindras om det finns tillräckligt luftvärn på Gotland.

Antingen förlitar man sig på ett luftvärn som kan verka på långt håll – i lufthavet öster om Gotland. Sådant luftvärn kan av kostnadsskäl bara uppgå till ett mer begränsat antal enheter. Dessa och tillhörande strålände radarsystem är lätta att upptäcka och kan också bekämpas långt österifrån med tex attackrobotar. Detta är mindre åtkomligt för svenskt jaktflyg att ingripa mot.

Eller så kan man satsa mer på ett kvalificerat, bärbart närluftvärn med många eldenheter. Det omöjliggör landning och kan effektivt bekämpa lufttrupp i anflygande helikoptrar och transportflyg. Genom de många och lättrorliga eldenheter som ett sådant billigare system medger fungerar inte en rysk bekämpning på långt håll. Det krävs

istället en direktbekämpning. Detta kan ske med stöd av utpekning av målen med hjälp av i förväg infiltrerade spetsnaz-enheter. Alternativt tvingas man till ytbekämpning av misstänkta områden på ön.

Oavsett vilket kommer ett luftförsvar med en betydande komponent närluftvärn att tvinga ryskt flyg att exponera sig ovanför Gotland. Detta ger bra förutsättningar för svensk jakt på fastlandet att komma till insats och skydda ön mot sådana attack- och bombangrepp. Att nöta ner svensk jakt och att tillräckligt effektivt nedkämpa luftförsvaret på ön kommer att ta lång tid för Ryssland. Omvärlden ställs då inte inför ett fait accompli utan hinner reagera.

100 Stinger-robotar bemannade av gotska hemvärnssoldater – utspridda över ytan och säkert förvarade i hemmen tillsammans med övriga vapen – skulle på någon timme kunna möjliggöra en sådan luftförsvarströskel. 400 hemvärnssoldater finns på ön inriktade mot markförsvarsuppgifter. De skulle mycket väl kunna bemanna detta effektiva närluftförsvar mot luftlandsättningar.

Visby flygfält och andra landningsplatser bör därutöver förberedas för omedelbar spärning liksom för snabb förstörelse av en flygfältsförsvarsansvarig med särskilt bemyndigande. Totalt skapas genom denna kombination av luftförsvar och spärrningsåtgärder en betydande tröskel mot luftlandsättningar. Detta skulle tvinga Ryssland till omfattande stridshandlingar mot Gotland under lång tid. Sverige skulle bli inbegripen i en omfattande och intensiv försvarsstrid. Endast en sådan stridsintensitet i Norra Europa kan förväntas leda till olika slag av för Ryssland kännbara motåtgärder från omvärlden.

Landstigningskapacitet

Visby och Slite är viktiga infallsportar. Härutöver finns ett stort antal mindre hamnar

med djup på c:a 2 m som också möjliggör landstigning. Östersjömarinen disponerar: 4 Rupucha – 10 stridsvagnar, 200 skyttesoldater som anfallsförband samt som förtrupp,

Dugong (35 knop, 1H30' överfartstid) – 3 stridsvagnar, 50 skyttesoldater, Zubr (svävare, 65 knop, 45' överfartstid) – 3 stridsvagnar, 140 skyttesoldater, (Ivan Gren på sikt – 12 stridsvagnar, 300 skyttesoldater).

Totalt i första vågen: En tungt beväpnad bataljonsstridsgrupp med understödsvapen. Vid de återkommande ZAPAD-övningarna samlas mer landstigningstonnage till Östersjön, vilket kan medge en hel marininfanteribrigad i första omgången. Om urlastning kan ske i t ex i Visby och Slite med RoRo-fartyg är avsevärt större styrkor aktuella.

Om redan en tungt beväpnad bataljonsstridsgrupp – tillsammans med tidigare angivna luftlandsatta styrkor – tillåts få fotfäste på Gotland kan ön på mindre än ett dygn ha bestyckats med en så omfattande kust- och luftrobotstyrka att Baltikum avskurits i Östersjöriktningen. Ön kan heller inte återtas med militära medel. Detta måste te sig utomordentligt lockande i rysk militär planering i alternativet att en kris gått snett i Baltikum och rysk militär dragits in.

Att förhindra landstigning

1. Hamn- och infartsinlopp måste försees med kontrollerbara bottenmineringar – med dessa aktiverade kan landstigning inte genomföras innan mineringarna deaktiverats eller röjts. Aktivering av mineringar ska kunna ske när övervakningssystemen sammantaget ger indikationer över en viss nivå. När aktivering skett ska deaktivering vara tidsödande och eventuellt kräva att dykningar genomförs vid minlinjerna och inte enkelt kunna ske från minstationen.

2. Större hamnar – t ex Visby och Slite – ska förberedas för snabb spärrning som beslutas av hamnförsvarsansvarig på plats men även för sprängning efter order eller – vid vissa situationsspecifika kriterier – med särskilt bemyndigande.
3. Fartygsrörelser måste övervakas med t ex satellitstöd och kustspaningsradar så att onormala rörelser upptäcks.
4. All passage genom svenskt vatten ska förhandanmälas och passage ske enbart via vissa specifika positioner vid den svenska territorialvattengränsen.
5. Föregivnanödsituationer av (ryska) fartyg – utom vid svårt väder (som ju samtidigt försvårar/omöjliggör luftlandsättningar) – hanteras genom att fartyget inspekteras innan passage medges till hamn.
6. All fartygstrafik till gotska hamnar ska ske via specifika leder i vilka ska finnas kontrollerbara mineringar. Normal inpassage till hamn/tilläggsplats får ske först sedan svensk kustbevakning bemyndigat och vid behov kontrollerat/visiterat fartyget.
7. Till sjöss bör regelmässigt svenska ubåtar och ytstridsfartyg operera runt Gotland, eventuellt kan en framskjuten baseeringsmöjlighet på Gotland underlätta detta.

Genom dessa – till del autonoma – åtgärder höjs tröskeln för landstigning avsevärt.

Förstärkt hemvärn m m

Ett luftförsvar spritt över ytan och – än mer – försvar av hamnar och mineringar i vattnen liksom andra objekt är tänkbara mål för inledningsvisa subversiva åtgärder t ex genom spetsnaz-enheter. De som ska genomföra aktivering av mineringar, spärrning och förstöring måste därför även vid låg beredskap

finnas vid respektive objekt. Skyddspersonal måste tidigt finnas så att eldstrid direkt uppstår vid angrepp av spetsnaz-enheter som då inte hinner förhindra aktivering av mineringar, spärrning m m. Genom rotering kan hemvärnet, om så bedöms lämpligt och möjligt, redan vid låga beredskapsgrader bemanna och skydda centraler för hamn- och flygfältsförsvaret liksom minstatoner vid de olika inloppsmineringarna m m.

Totalt bör med dessa vidgade uppgifter Gotlands hemvärn förstärkas inte bara materiellt utan också personellt. Ett rimligt mål är att nå 1 500 hemvärnssoldater, knappt 3 % av länets dryga 57 000 invånare. Detta kan uppnås genom satsning på särskilda åtgärder för att öka rekryteringen. Det finns ett stort engagemang för försvaret och hemvärnet på Gotland.

För att försvåra infiltration av spetsnaz bör polisens resurser för underrättelsetjänst utökas

- så att ryska medlöpare/samarbetspersoner kartläggs och bevakas liksom
- så att infiltration av främmande personer och liknande kan upptäckas

Landshövding och militär befälhavare på önska ha långtgående befogenheter om kontakt med riksledningen eller högkvarteret bryts. Såvitt författaren kan beräkna medför sammantaget de exemplifierade åtgärderna relativt begränsade utgifter – initialt kanske ett par hundra miljoner kronor av försvarets 42 miljarder

Författaren är överste och ledamot av KKrVA.